

*Ej zablúdili sme zablúdili
v krtisku bolestí a smútkov
ďalekým mestám vyznávali lásku
a bledým kráskam posielali verše
...
Zhadzujem na prah mošnu žobráciu
palicu lámem družku blúdení
a padám tvárou v lono trávnaté
Moja rodná*

Básne zbierky Hniezda a Moja rodná sa z formálneho hľadiska vyznačujú vysokou estetickou hodnotou. Ich charakteristickým znakom je melodickosť, využitie hudby a nálady slova, senzuálnosť (vnímanie sveta zmyslami, napr. farby, vône, dôraz na pocity), obrazné, metaforické vyjadrovanie. Slohová výstavba básní má väčšinou tradičný charakter (viazaný verš, štvorveršová strofa, sonet, pravidelné rýmy). Zbierky odrážajú vplyv avantgardných básnických smerov medzivojnového obdobia (najmä poetizmu a ľavicovej avantgardy). O vplyve avantgardných medzivojnových básnických smerov svedčí okrem iného i to, že Kostra v týchto básňach nepoužíva interpunkciu.

Udalosti 2. svetovej vojny doliehali na Jána Kostru stále mučivejšie. Počas rokov vojny vznikli jeho básnické zbierky Ozubný čas (1940), Puknutá váza (1942), Všetko je dobre tak (1942) a Presila smútku (1946). Sú poznamenané smútkom, skepsou a pesimizmom. Básnik odmieta vojnu v mene humanizmu a spoločenskej spravodlivosti. Prežíva veľmi bolestivo tento "neľudský, ukrutný, ľudozrútsky čas". O človeku má najhoršiu mienku, vyjadruje svoje opovrhnutie nad tým, že tak zlyhal a stal sa horším než zver. Útočisko nachádza iba v poézii a v spomienkach na šťastné detstvo. Ďalšiu nádej nachádza v zákonoch prírodného diania, verí, že planéta vydrží aj toto prechodné besnenie ľudí (napr. v básni *Planéta Zem*, ktorá je úvodnou básňou zbierky *Presila smútku*). **V básnických zbierkach z rokov vojny sa Kostra priklonil k symbolizmu, skutočnosť nezobrazoval priamo ako v Mojej rodnej, ale volil si zložité obrazy (súviselo to s dobou, v ktorej si básnik nemohol dovoliť hovoriť otvorene, o tom svedčí aj to, že dve zo spomínaných zbierok vydal pod pseudonymom). **Svoje pocity mohol nezakryte vyjadriť až v zbierke Presila smútku, vydanéj po skončení vojny.****

V ťažkom vojnovom období vznikla aj Kostrova ľubostná básnická skladba Ave Eva (1943). Je to lyrická poéma (skladá sa z 39 osemveršových strof), **v ktorej básnik vzdáva hold ženám a ženskej kráse. Spolu so Smrekovou skladbou Básnik a žena patrí medzi najkrajšie diela novodobej slovenskej ľubostnej lyriky.**

2. fáza tvorby

Po roku 1948 – po prevzatí moci komunistickou stranou a po nastolení nového politického systému (proletárska diktatúra, socializmus) – **sa charakter Kostrovej poézie radikálne zmenil. Vzdal sa moderných básnických postupov a stal sa jedným z hlavných predstaviteľov socialistickorealistickej poézie. V období kultu osobnosti vydal poému Na Stalina (1949) a básnické zbierky Za ten máj (1950) a Javorový list (1953). Boli to diela – najmä prvé dve – typické pre schematickú poéziu 50-tych rokov: patetické básne oslavujúce Stalina, Sovietsky zväz, oslobodenie, mierový máj a úspechy budovateľov socializmu.**

Zbierka *Javorový list* obsahuje básne, rozprávajúce krátke príbehy o návšteve básnika vo svojom rodisku (napr. báseň *Príhoda v starom dedinskom sade*), príbehy a dojmy z návštevy Sovietskeho zväzu (napr. báseň *Večerná Moskva*) a básne vyjadrujúce nadšenie z budovateľských úspechov. **Kostra porovnáva minulosť s prítomnosťou, pričom vyzdvihuje pozitíva novej socialistickej skutočnosti** (bol to typický postup schematickej poézie, od básnikov sa rázne vyžadovalo, aby vždy zdôrazňovali pokrok a historické zmeny). Niektoré básne zbierky *Javorový list* svedčia o Kostrovej snahe vniesť do občianskej lyriky aj subjektívne prvky a klásť dôraz nielen na obsah, ale aj na tvar. Typické (a zároveň aj povinné) témy tých čias stvárnjuje s väčším nadaním ako väčšina ostatných básnikov. (Touto "vylepšenou", "umeleckejšou" metódou socialistického realizmu výrazne ovplyvnil dejiny socialistickej poézie.) **Jeho básne** – ako napr. *Na návšteve po dlhých rokoch*, *Môj rodný dom*,